

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز پنجشنبه یازدهم دی ماه ۱۳۲۰

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - بقیه شور اول لایحه پیمان بین سه دولت
- ۳ - فرات کرارش شعبه ۶ راجع به نمایندگی آقای منشور
- ۴ - موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس يك ساعت و نیم پیش از ظهر بریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید

صورت مجلس روز قبل را آقای طوسی (منشی) خواندند

[۱ - تصویب صورت مجلس]

رئیس - در صورت مجلس نظری نیست ؟ (گفته شد - خیر)
صورت مجلس تصویب شد.

[۲ - بقیه شور اول لایحه پیمان بین سه دولت]

رئیس - بقیه پیشنهادات قرائت میشود : پیشنهاد آقای سزاوار

پیشنهاد دوم - بطوریکه در مقدمه این پیمان اشاره شده بنای انعقاد این پیمان بر روی اساس مودت و دوستی و مزید استحکام روابط حسن همجواری تهیه شده و بنا به مناسبات دوستانه و ضمیمت فعلی اقتضا دارد طبق بند دوم از فصل چهارم يك یا چند قراردادیکه راجع به تعهدات مالی بسبب مقررات فصل چهارم و فقره (ب - ج - د) از بند دوم فصل سوم دول

متحده در عهده خواهند گرفت تهیه نموده و همراه این پیمان نمایندند

پیشنهاد سوم - قسمت اخیر بند دوم از فصل چهارم بشرح زیر اصلاح و پیشنهاد میشود : (بعد از جنک اینیه و اصلاحات دیگری که دول متحده در خاک ایران انجام داده باشند بلا شرط بدول شاهنشاهی ایران واگذار میشود) .

طوسی - اجازه میفرمائید بنده توضیحی عرض کنم . این هر دو پیشنهاد مشابه پیشنهادات گذشته است اگر اجازه فرمائید بکمیسیون برود .

سزاوار - بکمیسیون برود .

رئیس - چون مشابه پیشنهادهای سابق است بکمیسیون میرود . پیشنهاد آقای بهبهانی :

همچنین در قسمت ۲ از فصل ۴ مقرراتیکه بعداً راجع بطرز استفاده دولت از ازمینه و تشکیلات دول متحده در ایران پس از متار که جنک پیش بینی شده لازم است که کلیه این نکات قبل از تصویب این پیمان روشن و واضح گردد چه صرف اشاره بقول دولتین شروع بمذاکره یا انعقاد پیمان کافی بنظر بر سیده چون عامه مردم و مخصوصاً مجلس میل دارد که از جریان جزئیات امر مسبق باشد بنده معتقدم که هر گونه پیمانی در این پیمان بدان اشاره شده بایستی قبل از تصویب این پیمان بمجلس عرضه شود.

در این پیمان اشاره شده است که راجع بمصوبیت های قوای نظامی دولتین در ایران بعداً مذاکره خواهد شد البته در صورتیکه منظور مصوبیت های قوای اشغال کننده بود ایرادی متوجه بود لیکن چون پیمان صراحت دارد که وجود نیروی دول متحده در ایران اشغال نظامی نیست معلوم نیست که مراد از این مصوبیت چه مصوبیتی است و در قواعد بین المللی مصوبیت مخصوصی برای قوای دول دوست و متحد در کشور یکدیگر پیش بینی نشده و چون ممکن است از این جمله در تفسیر استفاده مطلوب گرفته شده یا تعبیر بمصوبیت مخصوص سیاسی یا قضائی شود که با وجود الغاء کاپیتولاسیون و مقررات بین المللی مصوبیت سیاسی نمایندگان دول مغایرت نداشته باشد بنده معتقدم که این جمله بالمره حذف و یا لا اقل توضیح داده شود که مراد از مصوبیتی که قاصد بمذاکره در اطراف آن هستند چیست.

رئیس - آقای بهبهانی

سید احمد بهبهانی - این قسمت اولی پیشنهاد راجع به همان قسمت هالی بود که سایر آقایان هم پیشنهاد کردند و محل توجه هم شده بود و آن راجع بقرار دادهائی است که این پیمان آن قراردادها را هم معین میکند که بعد از این منعقد بشود و عده ای از آقایان عقیده شان این بود که این پیمانها قبلاً معلوم بشود که چیست و منضم به همین پیشنهادها بشود و این گویا از طرف چند نفر از آقایان پیشنهاد شد و مذاکره شد و قابل توجه هم شد و به کمیسیون هم رفت ولی این

و بتصویب هم برسانیم این مسئله هم در آنجا تصریح میشود اینک میگوئید تصریح بکنیم نمیشود تصریح کرد هنوز بنائی در این باب نگذاشته ایم چیزی در این باب قبول نکرده که بنده عرض بکنم میفرمایند هیچ نباید باشد این مشکل است البته آنها تا اندازه ای میخواهند یک مصوبیتی داشته باشند که هر روز دستخوش اقدامات و رفتار هر کس اعم از اشخاص غیر رسمی یا اشخاص رسمی نباشند در آن قرارداد میشود و باید آن قرار داد ها هم به مجلس شورای ملی بیاید البته آقایان میتوانند مطمئن باشند که با آنها مصوبیت هائی داده نخواهد شد که مزاحمتی تولید کنند و لسی از حالا بنده نمیتوانم معین بکنم

رئیس - موافقین با پیشنهاد آقای بهبهانی برخیزند (اکثر برخاستند)

رئیس - تصویب شد. پیشنهادات فصل پنجم. پیشنهاد آقای طوسی.

در فصل پنجم مدت شش ماه زیاد است و باید بحد اقل امکان تبدیل گردد.

طوسی - گویا محتاج بتوضیح زیاد نباشد همانطور که بدون اجازه با کمال سرعت تشریف آوردند یک قوای بطرف ایران همانطور هم بنده تصور میکنم یا بعد از صلح یا متار که انشاء الله لازم باشد که تشریف ببرد این حد اقل که بنده پیشنهاد کردم سی چهل روز مثلاً گمان میکنم برای رفتن کافی باشد.

نخست وزیر - توجه نمودند این شش ماه برای این نیست که اگر صلح بشود اگر صلح بشود که گفته شده است میروند سی چهل روز هم طول نخواهد کشید گفتگو در این است که اگر متار که جنک بشود چقدر که جنک صلح نیست امروز ممکن است دو دولت که وارد جنک هستند با هم متار که بکنند شش ماه دیگر هشت ماه دیگر صلح بکنند نظیرش عیناً واقع شده است در جنک بین المللی در نوامبر ۱۹۱۸ متار که جنک شد نوامبر ژانویه فوریه مارس آوریل مه ژون ژویه اوت هشت ماه بعدش عهدنامه صلح بسته شد. در این مدت هشت ماه معلوم بود که آیا دوباره جنک خواهد شد یا این دو دسته ای که با هم جنک داشتند

آیا صلح میکنند یا مجبور میشوند دوباره داخل جنک شوند حالا نظر باین است که مدت متار که جنک که هنوز صلح نشده اینها احتیاطاً بخواهند اینجا باشند که دوباره اگر جنک شد چیزی از دستشان رفته باشد منتهی گفته شد که بلکه شما بخواهید یکسال طول بدهید دو سال مذاکرات صلحتان را طول بدهید ما که نمیتوانیم دو سال یا یک مدت مدیدی متحمل نگاهداری قشون شما باشیم برای اینکه شما صلحتان طول میکشد. اگر مذاکرات صلحتان از شش ماه بیشتر طول بکشد دیگر اینجا نمائید میخواهد صلح بشود میخواهد نشود اینها هم قبول کرد باند بنا بر این حتم نیست که اینها شش ماه باقی بمانند ممکن است اگر امروز متار که جنک شد چهل روز دیگر هم صلح شد البته فوراً خواهند رفت اگر صلح نشد تا شش ماه میتواند اینجا بمانند و شش ماه که بیشتر طول کشید خواهند رفت و ملاحظه آن قسمتی که عرض کردم نخواهد شد پس شش ماه برای این نیست که اینها مشغول رفتن بشوند تهیه رفتن بینند برای این است که تا شش ماه احتیاطاً بتوانند اگر لازم شد بمانند اگر لازم شد که فوراً میروند.

رئیس - موافقین با این پیشنهاد برخیزند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد. پیشنهاد آقای دکتر تاج بخش.

پیشنهاد آقای دکتر تاج بخش در فصل پنجم. پس از آنکه کلیه مخاصمه مابین دول متحده و دولت مخاصمی که گمان می رود خالك ایران مورد تعرض او واقع است بموجب يك يا چند قرارداد متار که جنک متوقف شد قوای دول متحده در مدتی که زیاده از شش ماه نباشد از خالك ایران بیرون برده خواهد شد و اگر پیمان صلح مابین آنها بسته شد ولو اینکه قبل از ششماه بعد از متار که باشد بلافاصله قوای خود را بیرون خواهند برد و دولت امریکا این فصل را ضمانت خواهد کرد.

بعضی از نمایندگان - مشابه این پیشنهاد شد دیگر لازم نیست.

دکتر تاج بخش - مشابه این پیشنهاد را آقای طوسی

کردند جوابی هم آقای نخست وزیر دادند. مسترد میکنم رئیس - پیشنهاد آقای انوار قرائت میشود پیشنهاد آقای انوار در فصل پنجم در فصل پنجم بعد از کلمه خواهند برد اضافه شود بدون هیچ شرط و تقاضائی رئیس - آقای انوار اولاً عرض بنده در اینجا خیلی کم است اینکه آدم اینجا برای یک مسئله ایست که میخواهم از روی دلیل عرض کنم چنانکه اگر توجه داشته باشید کاملاً حق با من است دیروز آقای دشتی در جواب بنده و آقای سزاوار یک چیزی گفتند و بلافاصله رفقای پهلوشان هم گفتند صحیح است و انعکاس هم پیدا کرد. اگر کسی در محکمه ای محکوم شد دیگر حق ندارد در محکمه دیگر برود؟ چرا برای خاطر اینکه در یک محکمه حکم دادند بناحق این؟ آیا استیناف ندارد؟ چرا؟ چون استدلال کرد. اند و محکوم شده اند. استدلال کردن آقا چند جور تأثیر دارد. این قاعده کلی که دست ما داده اند که انظر الی ما قال ولا تنظر الی من قال باعتبار عرف عامه غالباً توجه به الی من قال دارند، این حرف را کی گفته است نه اینکه چه گفته است چنانکه سابق میگفتیم عن الصادق علیه السلام حالا میگوئیم اردو تر یا انشتین چه گفته است این اسامی که آمد این دیگر وحی منزل است و کاملاً طرف توجه است. بنده عرض کردم آقا استدلال یک موضوعی است چون عرف عامه متوجه به متکلم است فوراً یک نفر میگوید صحیح است و یک نفر میگوید صحیح نیست مثلاً یک پیشنهادی است که بنده میکنم باعتبار اینکه حسن ظن به بنده هست خدای نخواسته شاید توجه هم نکرده باشند میگویند صحیح است دیگری همان را پیشنهاد کند حسن ظن نیست فوراً یک محاصمتی نسبت با او ایجاد میشود میگویند ول کن این است که توجه بکلامی که واقع شد صدیق میکنند این عرضی که بنده میکنم همان قاعده کلی است که حضرت علی داده است انظر الی ما قال ولا تنظر الی من قال ببینید چه گفته است و نگاه نکنید کی گفته است این را قبول کردید پس

آطوری که بمب برای بنده ترکید در باره آقای دشتی نکنید. اینجا نوشته است که دول متحده انشاء الله سلامتی تشریف میبرند حالا که تشریف میبرند بعد از تشریف بر دشان اسباب زحمت ما نباشد بدون هیچ تقاضائی هیچ سئوالی و خواهشی سلامتی تشریف ببرند بدون هیچ تقاضائی باشد و نگویند یک راه داشته ایم و فلان داشته ایم دیگر بکلی این صحبت ها را نکنند نخست وزیر - اینجا بنده میخواهم و کالت کنم از طرف آقایان و عرض کنم که آقایان کاملاً بمفاد انظر الی ما قال عمل میکنند تصور نمیکنم یک پیشنهادی از طرف دولت داده شود که یکی را از راه صمیمیت قبول کنند و یکی را از راه عدم صمیمیت رد کنند (صحیح است) موخیلی هم میل دارم اینطور باشد (بعضی از نمایندگان - همینطور است) بنا بر این اجازه بفرمائید پیشنهادات مکرر بشود یعنی وقتی یک پیشنهادی رد شد از طرف هر کس که میخواهد باشد پیشنهاد مشابه آن هم از طرف هر کس که میخواهد باشد دیگر مطرح اشود (انوار - الا آن باطل شد عقیده من) یکی دیگر آقا، در این مسئله که فرمودید اگر شرطی بود در اینجا می نوشتم وقتی نوشتند دیگر شرطی ندارد. اگر میبایستی با شرط بروند در این عهد نامه می نوشتند، همینکه نوشته اند بفلان شرط بروند و دیگر جای این ندارد که بگوئیم شرطی دارد (صحیح است) انوار - چون منظور بنده تأمین شده است استرداد میکنم رئیس - پیشنهاد آقایان شجاع، گودرزیا، مسعودی خراسانی قرائت میشود (بشرح زیر قرائت)

۷ - در فصل پنجم باید فصل مزبور بجملة قوای خود را بیرون خواهند برد خاتمه پذیرد. بر سطور بعد اعتراضاتی داریم که باید حذف شود

رئیس - موافقین باین پیشنهاد برخیزند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد. پیشنهادات فصل ششم قرائت میشود پیشنهاد آقای طوسی:

۹ - در فصل ششم فقره اول قسمت آخر هیچ دولتی حق ندارد بدون اجازه و مذاکره با مقامات صالحه کشور ایران در امری که مستقیماً با منافع ایران مرتبط باشد مذاکراتی نموده و عملیاتی نماید

رئیس - آقای طوسی

طوسی - خلاصه قضیه این است همانطور که همه معتقد هستیم باستقلال ایران بهیچوجه هم نمیخواهیم فرض کنیم که کسی اندک مداخله ای در این کار بکند پس بنده خیال میکنم که اصلاً یک چیز بی وجهی است حالا گذاشته اند بیدانم برای چیست چه طور میتوان فرض کرد که دولت بایکدیگر مذاکراتی میتوانند بکنند که با منافعشان مخالف باشد این محال است

رئیس - رأی میگیریم باین پیشنهاد آقایانی که موافقت برخیزند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد

بعضی از نمایندگان - پس گرفتند

طوسی - اجازه میفرمائید اینکه آقایان میفرمایند پس گرفتند خیر بنده پس نمیگیرم بنده پیشنهاد خودم را تقدیم میکنم و معتقدات خودم را عرض میکنم و او اینکه مجلس رد کند.

پیشنهاد آقایان: گودرزیا، شجاع، مسعودی خراسانی

۸ - جمله: و موافقت دولت ایران را جلب نمایند بر سطر آخر فقره یک از فصل ششم علاوه شود

رئیس - آقای گودرزیا

گودرزیا - عرض کنم که در آخر این جمله کلمه مشاوره نمایند داشت بفرمائید اینطور نوشته شود:

در عوض کلمه مشاوره نمایند جلب نمایند نوشته شود.

نخست وزیر - درلسان سیاسی و دیپلماسی مشاوره کردن برای همین است که جلب موافقت نمایند

رئیس - رأی میگیریم باین پیشنهاد آقایان موافقین برخیزند (اغلب برخاستند) قابل توجه شد پیشنهاد آقای دهستانی فصل ششم در قسمت الف - بعد از کلمه مشاوره نمایند اضافه شود و در کفرانس و مذاکرات صلحی و کنفرانسهای

بین المللی که با دول دیگر میشود بطور تساوی دولت ایران نمایند داشته باشد.

بعضی از نمایندگان - در مجلس نیستند

رئیس - پیشنهاد آقای دکتر تاج بخش در فصل ششم:

فصل ششم: ۱ - دول متحده متعهد میشوند که در روابط خود با کشورهای دیگر روشی اختیار نکنند که بکوچکترین مقداری از خاک و حاکمیت یا استقلال سیاسی و اقتصادی و غیره ایران مضر باشد و پیمانهای به بندهند که با مقررات این پیمان مخالف و منافات داشته باشد و متعهد میشوند که در هر امری که مستقیماً یا بالمال با منافع ایران مرتبط باشد با دولت اعلی حضرت همایون شاهنشاهی مشاوره و حل نمایند.

رئیس - آقای دکتر تاج بخش

دکتر تاج بخش - عرض کنم استقلال منحصر باستقلال سیاسی نیست ایران استقلال سیاسی و اقتصادی و چیزهای دیگر هم لازم دارد اینها باید ذکر بشود و آن قسمت هم که نوشته اند: تمامیت خاک ایران این ممکن است قدری کش داز باشد باید نوشته شود کوچکترین چیزی از خاک ایران استقلال سیاسی و اقتصادی محفوظ بماند و آنجا هم که نوشته شده است مستقیماً یا بالمال چون ممکن است حالا ایرادی نداشته باشد ده سال دیگر پنج سال دیگر بیاید پس بالمال نوشته شود که ایرادی نداشته باشد.

نخست وزیر - در باب استقلال پیش از این بنده عرض کردم گمان میکنم بیش از این لازم نباشد و احتیاج بتکرار نباشد استقلال اقتصاد را بنده معنی کردم و عرض کردم چه طور میشود مملکتی باشد که استقلال سیاسی داشته باشد و استقلال اقتصادی نداشته باشد آرزو هم عرض کردم حالا هم باز عرض میکنم یک مملکت مستقل وسیعی چه طور میتواند بتمام معنی استقلال اقتصادی داشته باشد. یک مملکت محدود که با مالک دیگر رابطه نداشته باشد میتواند استقلال اقتصادی داشته باشد بله یک مملکتی که محتاج باشد با دولت دیگری با مملکت دیگری معامله بکند نمیشود گفت که استقلال اقتصادی دارد در

خصوص کلمه بالمآل که میفرمایند کافی نیست مثل این است که مستقیماً افوری و فعلی معنی کرده اند یعنی حالاً مقید باشد اما در آینده مقید نباشد مستقیم آقا مقابل غیر مستقیم است ممکن است يك مسئله مطرح شود که مسلماً بمنافع ما مرتبط شود ممکن است که غیر مستقیم غیر مستقیم حد و حصر ندارد شاید در دنیا نباشد يك امری که مطرح مذاکره و گفتگو شود که بطور غیر مستقیم با منافع ما هیچ تماسی نداشته باشد مگر اینکه منافع ما خیلی محدود باشد خیلی کوچک باشد خیلی کم باشد منافع زیادی نداشته باشیم آوقت کارهای دیگران یا منافع ما بطور غیر مستقیم هم ارتباط پیدا نمیکنند و آنرا نمیشود محدود کرد با این جهت مستقیم ذکر میکنند غیر مستقیم ذکر نمیکنند و اینکه میفرمایند بالمآل امروز که صحبت میشود اگر بمنافع ما مستقیماً برمیخورد و ارتباط دارد با ما مذاکره می کنند اگر بخوایم ده سال دیگر را نظر بکنیم ده سال دیگر بنده چه میدانم چه پیش میآید و آنها هم نمیدانند چه پیش میآید و اینکه در آینده با منافع ما ارتباط پیدا میکنند یا نمیکند اینرا بطور تشخیص میدهند اگر بتوانند تشخیص بدهند که يك امری هم بالمآل بمنافع ما ارتباط پیدا میکند ممکن است در نظر بگیرند ولى بطور می شود تشخیص داد و کی اینرا تشخیص میدهند غیب که نمیدانند که آینده را خبر داشته باشند اما اگر بالمآل را در مقابل مستقیم میگذارید آنها هم حد و حدود دارد چیزی که امروز با منافع ما مرتبط نیست در آینده بطور تشخیص میدهند که ممکن است مرتبط شود یا نشود ما تکلیف نداریم اینکه چیزی که صد سال دیگر شاید به منافع ما مرتبط شود این را جلوش را بگیریم و بنظر بنده این پیشنهاد قابل قبول نیست

رئیس - موافقین با این پیشنهاد برخیزند (عده کمی برخاستند) قابل توجه شد. پیشنهاد آقای آزادی در بند ۳ از فصل ششم نوشته شده است که (اعلیه حضرت همایون شاهنشاه متمهد میشود که در روابط خود با کشورهای دیگر روشی اختیار نکنند که با اتحاد منافی باشد یا پیمانهای منعقد نکنند که با مقررات این پیمان منافی باشد)

این دو دولت با هیچ دولت دیگری روابط نداشته باشیم گفته میشود که دولت دیگری که با این دو دولت هر دو قطع روابط کرده و در جنگ باشند ما با آنها روابط نداشته باشیم همان طور که ما بموجب این قرارداد منافع مشترک داریم این عمل در واقع نتیجه این اتحاد است وقتی که ما با آنها منافعمان را مشترک میکنیم همان طوری که آنها با دولت دیگری روابط ندارند ما هم می گوئیم که روابط نخواهیم داشت چون ما با اختیار این کار را میکنیم و می گوئیم که مطابق این قرار داد این طور باشد این منافی با استقلال نمیشود خاصه اینکه موقت است و همیشه نیست و در مدتی است که در جنگ هستند و ما انشاء الله وارد جنگ نخواهیم بود اما مادامی که این دو دولت وارد جنگ هستند با دولت دیگر و با آن روابط خود را قطع کرده اند ما قبول می کنیم که در این مدت با آنها شریک باشیم و هم در در اینکار و این هم موقت است و هم عمومی نیست و هم این که وقتی ما مصلحت خودمان را در این دانستهایم که این کار را بکنیم و این اقدام را بکنیم مخالف با استقلال ما نیست.

رئیس - رأی گرفته میشود به قابل توجه بودن پیشنهاد آقای آزادی موافقین برخیزند (عده کمی قیام نمودند) تصویب شد. پیشنهاد آقای دهستانی:

قبل از کلمه اعلیه حضرت نوشته شود (دولت اعلیه حضرت) نخست وزیر - در قانون اساسی ما نوشته شده است عقد عهدنامهها از طرف اعلیه حضرت بعمل می آید و بموجب قوانین مشروطیت خودشان شخصاً عهدنامه نمی بندند ولی طبق همان اصل همانطور که گفته میشود اعلیه حضرت پادشاه انگلستان این جا هم گفته میشود اعلیه حضرت پادشاه ایران.

رئیس - موافقین با این پیشنهاد برخیزند (کسی قیام نکرد) رد شد پیشنهاد آقای دکتر تاج بخش:

۲- اعلیه حضرت همایون شاهنشاهی متمهد میشود در مدت این قرارداد در روابط خود با کشورهای دیگر روشی اختیار نکنند که با اتحاد منافی باشد یا پیمانی منعقد نکنند که با مقررات این قرارداد منافی باشد.

رئیس - آقای دکتر تاج بخش:

دکتر تاج بخش - چون باید هر کشوری با تمام دول دنیا روابط داشته باشد بنده پیشنهاد میکنم که تا آخر جنگ باشد که محدود باشد و غیر محدود نباشد.

رئیس - موافقین با این پیشنهاد برخیزند (چند نفر قیام نمودند) تصویب شد. پیشنهادهای فصل هفتم خوانده میشود. پیشنهاد آقای دکتر تاج بخش:

دول متحده مشترکاً و منفرداً متمهد میشود که بهترین مساعی خود را بکار ببرند که مواد اقتصادی ملت ایران را در مقابل تضییقات و اشکالاتی که در نتیجه جنگ حاضر پیش میآید و خواهد آمد محفوظ بدارند پس از آنکه این پیمان اعتبار یافت برای بهترین وجه عمل کردن به این عهد ما بین دولت ایران و دول متحده مذاکرات نافع بعمل خواهد آمد.

رئیس - آقای دکتر تاج بخش:

دکتر تاج بخش - بنظر بنده خوب بود که آن قرارداد اقتصادی هم با این قرارداد توأماً و مستقیماً به مجلس می آید و بنده عقیده دارم که یک جا بیاورند و با هم بگذارند.

طوسی - این پیشنهاد سوابقی دارد و آقای نخست وزیر در این زمینه فرمایشاتی هم فرمودند.

طباطبائی - مشابه داشت و رد شد.

رئیس - اگر مشابه داشت و سابقه دارد که رد شده است مهذا رأی گرفته میشود. موافقین با این پیشنهاد برخیزند (دو نفر قیام نمودند) رد شد. پیشنهاد آقای دهستانی:

فصل هفتم - بعد از کلمه محفوظ بدارند اضافه شود بهر گونه زیبایی به افراد و دولت ایران رسیده باشد جبران نمایند و بقیه عبارات فصل هفتم حذف شود.

بعضی از نمایندگان - آقای دهستانی نیستند.

رئیس - موافقین با این پیشنهاد برخیزند (کسی قیام نکرد) تصویب شد. پیشنهاد آقای انوار:

در آخر فصل هفتم اضافه شود: دولت جواهرشوری متمهد است در خاک ایران هیچگونه تبلیغات اشتراکی ننماید.

رئیس - آقای انوار.

انوار - اجازه بفرمائید نظری که بنده داشتم در این پیشنهاد تذکره دادم و آن اینست . اشخاصی که به مملکت ما وارد شده اند اینها در حدود این پیمان در حدود قوانین ما در حدود مقرراتی که در مملکت ما هست باید رفتار کنند آقای رئیس الوزراء مأمورین دولت بایستی در تمام خالك مملکت ما مراقبت کنند که این پیمان اجرا شود نه این که سر بسته هر کاری که میخواهند بکنند اینجا آمده اند تمام هبیتی ما را در دست گرفته اند دیگر در زندگانی ما مداخله نکنند و در حدود اختیارات این پیمان کار نکنند و تجاوز نکنند و باید آقای رئیس الوزراء اطمینان بدهند اگر نکنند کار خیلی سخت میشود و باید جلو گیری کنند . پیشنهاد را استرداد میکنم .

رئیس - پیشنهاد آقایان مسعودی خراسانی و شجاع و گودرزیا :

در آخر فصل هفتم بر جمله (خواهند شد) اعتراض داریم باید حذف شود و نوشته شود : منافع ایران (محفوظ خواهند شد) و بواسطه این پیمان و در نتیجه جنگ هر خسارتی بدولت و ملت ایران وارد آید دول متحده متعهد میشوند جبران نمایند و نیز خساراتی که از نتیجه ورود نیروی دول متحده از اول شهریور ۱۳۲۰ بایران وارد آمده چه بحری و چه بری و چه مال التجاره تبار در داخله و خارجه باید دول متحده جبران نمایند .

رئیس - آقای مسعودی خراسانی .

مسعودی خراسانی - عرض کنم که این توضیح واضحی است البته هر خسارتی که از همسایه به همسایه وارد شده بایستی جبران کنند و توضیحی لازم ندارد (صحیح است) .

رئیس - موافقین با این پیشنهاد برخیزند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد . در فصل هشتم اعتراضی ارسیده است . اعتراضات فصل نهم خوانده میشود : پیشنهاد آقای دهستانی : بعد از کلامه معتبر است نوشته شود اسبب بفصل اول برای همیشه و سایر فصول تاریخی که برای بیرون بردن قوای دول متحده از خالك ایران در فصل پنجم مقرر شده باعتبار باقی خواهد بود .

نخست وزیر - فقط باید راجع به پیشنهادات رأی گرفته شود .

رئیس - آقای دکتر تاج بخش پیشنهادی هم در ضمیمه دوم کرده اند .

دکتر تاج بخش - در این قسمت فقط بنده تقاضا کردم نوشته شود تا آخر جنگ .

نخست وزیر - این معنیش همینطور است یعنی همین است که این پیمان تا آخر جنگ است و وقتی که جنگ تمام شد تمام آثارش از بین میرود .

دکتر تاج بخش - مسترد میکنم

رئیس - آقای دکتر تاج بخش شرحی هم راجع بجواب ضمیمه دوم نوشته اند ولی هر دو یکی است اصل مراسله و جواب .

پیشنهاد آقای مهندس در ضمیمه دوم : در ضمیمه دوم بعد از (بنا بر بند مزبور) برای وضوح علاوه شود (تا ختم جنگ کنونی)

مهندس - توضیحاتی که فرمودند پس میگیرم .

رئیس - پیشنهادات به کمیسیون رجوع میشود . رأی گرفته میشود برود در شور دوم موافقین برخیزند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد .

[۳ - قرائت گزارش شعبه ششم راجع بنمایندگی آقای منشور]

رئیس - آقای روحی .

(احضار برای قرائت گزارش شعبه ششم)

(آقای روحی گزارش شعبه ششم راجع به رد نمایندگی آقای منشور را از همدان اینطور خواندند)

نتیجه جریان انتخابات همدان و آغاز وانجام آن بقراری بوده است که در گزارش پیشین بعرض مجلس شورای ملی رسیده است و اسبب به نمایندگی آقای محسن منشور چون شکایتهائی رسیده بود شعبه ششم آن شکایات را مؤثر دانسته اند و خلاصه شکایات وارده بدینقرار است که : برخی انتخاب ایشان را از نظر قانون صحیح ندانسته و بعضی بر آن بوده اند که آقای محسن منشور معرفت محلی نداشته اند با توجه بمراتب مذکور اکثریت آراء جلسه پنجم آذر ماه شعبه ششم نمایندگی آقای محسن منشور را رد و این انتخاب را صحیح و قانونی میدانند .

رئیس - آقای امیر تیمور .

امیر تیمور - بنده با خبر شعبه مخالف هستم .

رئیس - آقای نقابت .

نقابت - بنده هم با خبر مخالفم .

رئیس - طبع و توزیع میشود و میماند برای جلسه بعد .

[۴ - موقع ودستور جلسه بعد - ختم جلسه]

رئیس - موافقت میفرمائید جلسه را ختم کنیم (صحیح است)

جلسه آئینه روز چهارشنبه (جمعی از نمایندگان - پنجشنبه) جلسه آینده روز پنجشنبه ۱۸ دی سه ساعت پیش از ظهر دستور شور دوم عهدنامه

(مجلس بیست دقیقه پیش از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری